

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta**

Ústav srovnávací jazykovědy
Filologie - Jazyky zemí Asie a Afriky

PhDr. Viktor Bielický

Valenční slovník arabských sloves

Valency Dictionary of Arabic Verbs

Teze disertační práce

školitel: doc. PhDr. Petr Zemánek, CSc.

konzultant: RNDr. Otakar Smrž, Ph.D.

2015

1. Cíle disertační práce

Tato disertační práce představuje teoretické a metodologické zázemí pro tvorbu valenčního slovníku sloves moderní spisovné arabštiny (MSA). Pro popis valence ve valenčním slovníku byl zvolen Funkční generativní popis (FGP). Pro volbu FGP hovoří několik faktorů. Minimálně pro češtinu se tento teoretický rámec projevil jako funkční při anotaci rozsáhlých korpusových dat a to zejména v Pražském závislostním korpusu (PDT).¹ Tento teoretický rámec byl s úspěchem použit také pro popis valence ve dvou rozsáhlých valenčních slovnících českých sloves, konkrétně ve VALLEXu (Lopatková et al., 2008) a PDT-Vallexu (Urešová, 2011).² U FGP také existuje předpoklad, že může sloužit jako „univerzální“ formalismus pro popis jazyka.

Hlavní cíle této disertační práce mohou být formulovány následovně:

- Vytvoření teoretických předpokladů v širším smyslu pro lexikografické zpracování slovesné valence v MSA
- Ověření aplikovatelnosti FGP na v řadě aspektů typologicky odlišný jazyk, tj. MSA, s tím, že v centru zájmu stojí popis slovesné valence pro účely jejího lexikografického zpracování.
- Popis metodologie tvorby valenčního slovníku
- Popis struktury valenčního slovníku

2. Struktura práce

Tato práce se kromě úvodu, který stanovuje cíle práce a popisuje její strukturu, sestává z pěti kapitol a závěru. Tematická náplň jednotlivých kapitol je následující:

- **První kapitola** představuje úvod do problematiky arabského slovesa. V úvodní části se pokouším krátce vymezit předmět našeho zájmu, tj. moderní spisovnou arabštinu, která plní funkci prestižní variety v rámci velmi komplikované diglosivní (nebo spíše multiglosivní) jazykové situace v arabském světě. Těžištěm kapitoly je však charakteristika slovesného systému MSA s hlavním důrazem na derivační a sémantické vztahy uvnitř systému slovesných kmenů. Závěr kapitoly uvádí do problematiky větných členů a jejich morfo-syntaktických rysů. Také se krátce věnuje otázce slovosledu jmenné a především slovesné věty.

---

¹ <http://ufal.mff.cuni.cz/prague-dependency-treebank>

² Oba zmíněné valenční slovníky představují významný zdroj inspirace pro moji koncepci valenčního slovníku arabských sloves.

- **Druhá kapitola** podává přehled o dosavadním stavu bádání v oblasti valence v MSA a také v klasické arabštině (KA). Zatímco první část kapitoly shrnuje teoretické přístupy k valenci v nejzásadnějších teoretických pracích k tématu, část druhá přibližuje metodologická a teoretická východiska projektů, jež jsou zaměřeny na tvorbu elektronických lexikálních databází sloves MSA a KA.
- **Třetí kapitola** shrnuje nejpodstatnější rysy valenční teorie, která byla rozvinuta v rámci teoretického rámce Funkčního generativního popisu. Závěr kapitoly je věnován charakteristice dvou valenčních slovníků češtiny (VALLEX a PDT-Vallex), jež jsou budovány na základě tohoto teoretického rámce.
- **Čtvrtá kapitola**, která je aplikací FGP na valenční struktury v arabštině, představuje stěžejní výzkumnou část této disertační práce. První část kapitoly je zasvěcena sémantickým vlastnostem aktantů a jejich možné povrchové realizaci. Další část podává přehled kvazimodálních a volných doplnění a zhodnocuje oprávněnost vymezení některých z nich pro arabštinu. Kapitulu uzavírá otázka tzv. avalentních sloves a jejich možného výskytu v arabštině.
- **Pátá kapitola** pojednává o metodologii tvorby valenčního slovníku a o jeho struktuře. Metodologická část přináší charakteristiku nástrojů a lexikografických a elektronických zdrojů (včetně korpusů), které jsou při lexikografické práci využívány. V kapitole jsou také uvedeny základní statistické údaje k aktuálnímu stavu zpracování slovníku. Kapitulu uzavírá oddíl, jenž podrobně popisuje strukturu tiskové verze valenčního slovníku.
- **Závěr** shrnuje přínos této práce.

V příloze disertační práce se pak nalézá dosavadní tisková verze valenčního slovníku, která byla převedena z původního elektronického formátu (PML) do formátu PDF vhodného pro čtení a tisk.

3. Stav bádání v oblasti valence v MSA a KA

Teoretické práce k tématu valence se začaly pro arabštinu objevovat od konce 70. let minulého století. Je zřejmé, že vědecké zkoumání západní lingvistiky v oblasti valence v arabštině bylo po dlouhou dobu relativně na okraji zájmu. Z přehledu nejzásadnějších studií k tématu (2. kap.) se jasně ukazuje, že značná část badatelů (al-Saffar, 1979; Saad, 1982; al-Qahtani 2005 [1988]; Abdul-Raof, 1998) si zvolila jako své teoretické východisko tu či onu formu přístupu k sémantické valenci, jak byla rozpracována

různými autory v rámci *Case Grammar*. Metodologicky poněkud odlišná deskriptivní práce El-Ayoubiho et al. (El-Ayoubi et al., 2010) oproti tomu nebuduje na žádném konkrétním teoretickém přístupu.

Tématice valence v MSA a v menší míře také KA se dostává větší pozornosti až v posledním desetiletí, a to v souvislosti s potřebami a zároveň možnostmi počítačnické a korpusové lingvistiky. Některé projekty z posledních let si kladou za cíl tvorbu elektronických databází (Arabic PropBank, Quranic Arabic PropBank, Quranic Arabic FrameNet) nebo hierarchicky strukturovaných slovesných taxonomií (Arabic Verbnet). Tyto projekty, jež obvykle metodologicky navazují na obdobné projekty původně zaměřené na angličtinu, jsou tvořeny za účelem následného využití v oblasti počítačového zpracování jazyka.

4. Teoretický rámec – Funkční generativní popis

Funkční generativní popis (FGP) je teoretický rámec popisu jazyka, který v oblasti syntaxe uplatňuje závislostní verbocentrický přístup. FGP je kontinuálně rozvíjen od 60. let minulého století zejména na češtině (ale také na angličtině) především P. Sgallem a jeho spolupracovníky na Univerzitě Karlově (zejména Sgall, Hajičová a Panevová, 1986). FGP člení popis vztahu mezi jazykovým výrazem a jazykovým (tj. jazykově strukturovaným) významem do pěti hierarchicky uspořádaných rovin jazykového systému (stratifikační přístup), jejichž jednotky (elementární i komplexní) jsou mezi sousední nižší a vyšší rovinou popisu ve vztahu formy a funkce. Ve směru od výrazu k významu jsou to tedy roviny fonetická, fonologická, morfemická, povrchově syntaktická a tektogramatická (tj. rovina jazykového významu). Pro popis valence je pro nás důležitá především rovina tektogramatická, dále rovina povrchové syntaxe a z důvodu nutnosti specifikovat formu povrchové realizace valenčních doplnění také rovina morfemická.

Valenční teorii v rámci FGP od 70. let minulého století soustavně rozpracovávala především Panevová (Panevová, 1974; 1975; 1980; 1994; 2003; Lopatková a Panevová, 2006). Valence je v FGP pojímána jako sémanticko-syntaktická vlastnost autosémantických lexikálních jednotek, již diktuje samotný jazykový systém. Ten určuje specifický počet a typ doplnění, která musejí nebo mohou vstupovat do vztahu závislosti na dané lexikální jednotce. Valence tak není odvoditelná pomocí gramatických pravidel, je dána lexikální charakteristikou příslušné lexikální jednotky.

U slovesa byly na tektogramatické (významové) rovině stanoveny celkem tři typy slovesných doplnění – aktanty, kvazivalentní a volná doplnění. Jako aktant bylo klasifikováno pět slovesných doplnění - Aktor (ACT), Patiens (PAT), Adresát (ADDR), Efekt (EFF) a Původ (ORIG). Pokud jde o kvazivalentní doplnění, pak zde bylo stanoveno doplnění Překážka (OBST), Mediátor (MED), Záměr (INTT) a Rozdíl (DIFF). U volných doplnění byla rozlišena na základě jejich sémantiky celá řada typů jako např. doplnění časová, lokální a směrová, kauzální, způsobová a další. Všechny zmíněné typy doplnění mohou být pro dané sloveso buď sémanticky obligatorní, nebo fakultativní. Soubor obligatorních a fakultativních aktantů a kvazivalentních doplnění a obligatorních volných doplnění tvoří valenční rámec určitého slovesa, resp. určité slovesné lexikální jednotky.

5. Hlavní závěry teoretické části práce

Již v úvodní kapitole (1. kap.) se ukázalo jako velmi užitečné pojednání o derivačních vztazích uvnitř systému slovesných kmenů dvoj- a trojkonsonantních sloves. Mé obecné závěry ohledně vlivu různého typu derivačních procesů na nárůst nebo redukci počtu valenčních doplnění (respektive aktantů) lze shrnout následujícím způsobem: Nárůst počtu aktantů je obecně možné konstatovat u derivačního procesu kauzativity (kmen I. → kmeny II. a IV.) a také u faktivity (I. → II. a IV.). Stejný závěr lze pravděpodobně učinit i u deklarativně-estimativního typu derivace (I. → II. a X.). Tendenci k redukci o jeden aktant je oproti tomu možné sledovat u agentivní a deagentivní reflexivizace (I. → V.; III. → VI.; I./IV. → VII.; I./IV. → VIII.; IV. → X.; I. → II. u čtyřkonsonantních sloves), reflexivizace s významem reciprocity (III. → VI.; I. → VIII.) a pasivizace (II. → V.; I./IV. → VII. a zřídka i VIII.). V případě pasivizace (jež vyrůstá z deagentivního typu reflexivity) je navíc možné uvažovat o tom, že valenční rámec těchto sloves je odvozený od jejich bazového slovesa a že takovéto sloveso tedy není samostatnou lexikální jednotkou podobně jako tvar introflexního pasiva. Takto také pojmám individuální případy některých takto derivovaných pasivních sloves ve valenčním slovníku. Přesto je třeba zdůraznit, že tvoření derivačního typu pasiva nelze v MSA považovat za plně gramatikalizovaný jev, jako je tomu u pasiva tvořeného introflexí, přestože některé takovéto tendence jsou v korpusových datech patrné. V některých takových případech lze navíc uvažovat o interferenci rodného dialektu

mluvčího ve struktuře MSA, protože právě derivační typ pasiva je gramatikalizovaným prostředkem pasivní diateze v arabských dialektech.

Jedním ze stěžejních cílů této práce bylo ověření aplikovatelnosti FGP, respektive jeho valenční složky, na MSA. Dosud byl tento teoretický rámec rozvíjen nejvíce na češtině, a proto lze předpokládat, že při jeho aplikaci na geneticky vzdálený jazyk s řadou odlišných typologických charakteristik, bude nutné čelit některým problémům vyplývajícím z odlišností mezi jazyky. V zásadě mohu konstatovat, že i přes některé dílčí problémy spojené s jevy, jež lze považovat za jazykově specifické a které je třeba i nadále důkladně zkoumat, FGP pro popis MSA ob stojí.

Jako v zásadě bezproblémovou jsem shledal v arabštině otázku vymezení aktantů, tj. ACT, PAT, ADDR, EFF a ORIG. Určité odlišnosti ve způsobu jazykové strukturace daného kognitivního obsahu jsem však zaznamenal u některých kvazivalenčních a také volných doplnění. Z kvazivalenčních se mi jevílo jako problematické vymezení doplnění OBST a MED, jimž podle mých dosavadních zjištění nelze v arabštině přiřadit nějakou specifickou povrchovou formu.

Doplnění OBST prototypicky vyjadřuje nevědomou činnost typu „*Matka se píchla o nůžky*“ (Panevová et al., 2014: 51). Mnou shromážděné korpusové příklady ukazují, že obdobné obsahy jsou v arabštině jazykově strukturovány jiným způsobem než v češtině. V arabštině je v takovýchto případech i neživotná entita jazykově strukturována do pozice povrchového subjektu (ACT) tranzitivního slovesa, jehož povrchovým objektem (zde PAT) je dějem zasažená entita.

كان كمن وخزته شوكة، فاطمأن إلى ألمها

kāna ka-man waḥazat-hu^{PAT} ṣawkatun^{ACT}, fa-ṭma`anna `ilā `alami-hā (ArabiCorpus)

byl jako ten, kdo se píchl o trn (dosl. koho píchl trn) a pak se ještě ujišťoval, jestli ten něco nebolí

V případě, kdy je původcem děje (ACT) vědomě konající entita, volné doplnění Prostředku (MEANS) je vyjádřeno pomocí prototypické (nicméně značně polysémní) předložky *bi-*

وأنها وخزته بديوس ذهبي

wa-`anna-hā^{ACT} waḥazat-hu^{PAT} ḥi-dabbūsin dahabīyin^{MEANS} (ArabiCorpus)

a že ona ho píchla zlatým špendlíkem

Také výrazy s doplněním OBST typu „bít/bouchat něčím o něco“ v češtině se v arabštině vyjadřují buď lokativně nebo jako povrchový objekt (PAT).

وأخبط بيدي على المكتب

wa-`aḥbiṭu*<sup>ACT</sup> *lbi-yad-ī*<sup>MEANS</sup> *l`alā`l-maktabi^{LOC} (ArabiCorpus)

a rukou přitom bouchám o stůl/do stolu (dosl. na stole)

وصولاً الى مشهد خروتشوف وهو يخبط الطاولة بحذائه

wuṣūlan `ilā mašhadi Chruščov wa-huwa*<sup>ACT</sup> *yaḥbiṭu* *l`t-tāwilata^{PAT} *lbi-ḥiḍā`i-hi*^{MEANS}

(ArabiCorpus)

až po výjev Chruščova bijícího botou do stolu (dosl. bijícího stůl botou)

I u kvazivalenčního doplnění Mediátora (MED) čelíme jistým obtížím, jež, jak se zdá, plynou z odlišného způsobu strukturace kognitivního obsahu v arabštině. České výrazy typu „vzal ji za ruku“ jsou v arabštině strukturovány s použitím předložky *min* „z, od“. Domnívám se, že ze sémantického hlediska a i vzhledem ke konkrétní morfematické realizaci je takovéto konstrukce třeba interpretovat jako směrové určení „odkud“ (DIR1).

ثم أخذها من يدها ومشيا إلى حدائق الشلالات

tumma `aḥada*<sup>ACT</sup>-*hā*<sup>PAT</sup> *lmin yadi-hā*<sup>DIR1</sup> *wa-mašayā `ilā ḥadā`iqi `š-šallālāti

(ArabiCorpus)

pak ji vzal za ruku (dosl. směrem od ruky) a šli do zahrad u vodopádů

Jako problematické spatřuji z hlediska povrchové formy v arabštině také kvazivalenční doplnění Záměru (INTT). Jeho formální vyjádření v povrchové struktuře věty by se totiž plně krylo s doplněním Účelu (AIM). Z volných doplnění, která jsou relevantní pro valenci některých sloves, působí obtíže také doplnění Dědictví (HER) (typu „majetek zdědil po otci“), jež je v češtině také značně formálně determinované. V arabštině je podle mých zjištění i z důvodů formálního vyjádření u takovéhoho doplnění třeba spíše uvažovat o jeho hodnocení funktorem ORIG.

بأن بوتفليقة قد ورث تركة أو مسئولية ثقيلة عن سلفه

... *bi-`anna* *lBū Taflīqa*<sup>ACT</sup> *qad warīta* *ltarikatan `aw mas`ulīyatan taqīlatan*<sup>PAT</sup> *l`an salafi-*

hi^{ORIG} (ArabiCorpus)

... že Buteflika zdědil tíživou pozůstalost či zodpovědnost po svém předchůdci (dosl. od svého předchůdce)

Výše zmíněné otázky však rozhodně vyžadují další zkoumání a nelze ani vyloučit, že například potřeba důkladné a detailní anotace rozsáhlejších textových dat by poukázala na některé další dosud nezaznamenané problémy. Na způsobu zachycení valence ve valenčním slovníku, což je mým primárním cílem, však mají zmíněné otázky jen okrajový vliv, protože v pravém smyslu valenční typy slovesných doplnění neskýtají žádné zásadní problémy.

Možnost budoucí revize připouštím také v otázce možné neprototypické realizace aktantu ACT. Za jeho prototypickou realizaci (tj. v bezpříznakovém aktuálním členění) považuji nominativ, tedy povrchově syntaktickou funkci subjektu. U dvouaktantových sloves, kde je povinně přiřazen funktor ACT a PAT a kde lze již teoreticky uvažovat o sémantických hlediscích při hodnocení jednotlivých syntaktických pozic tím či oním funktorem, může připadat v úvahu i ohodnocení jiné než subjektové pozice funktorem ACT. Takovéto zjištění by se nutně odrazilo na anotacích valenčních rámců ve valenčním slovníku. K takovému řešení jsem však doposud nenalezl dostatek argumentů.

Zajímavý závěr bezpochyby představuje fakt, že v arabštině, jak se zdá, nenalzáme obdobu tzv. avalentních sloves typu „*prš*“ apod. Lze tedy konstatovat, že arabská slovesa jsou minimálně jednoaktantová a že v jejich valenčním rámci je vždy přítomen ACT, jenž zastává funkci povrchového subjektu.

6. Metodologie tvorby valenčního slovníku a jeho struktura

Nedílnou součástí a jedním z cílů této disertační práce je také představení metodologie a popis struktury valenčního slovníku, jehož současná podoba upravená pro čtení a tisk se nachází v příloze. O některých teoretických a metodologických otázkách spojených s tvorbou slovníku jsme již dříve pojednali v Bielický a Smrž (2008; 2009).

6.1. Nástroje

Při tvorbě elektronické formy valenčního slovníku, která je jeho primárním formátem, se nelze obejít bez některých nástrojů. Samotný valenční slovník je inkorporován do elektronické lexikální databáze, jež představuje jeden z komponentů open-source počítačového systému ElixirFM, který je implementací modelu funkční

arabské morfologie (Smrž, 2007a; 2007b). Editace souborů zmíněné lexikální databáze, jež mají formát XML (resp. PML), je prováděna v open-source editoru Tree Editor (TrEd).³ Tento mnohostranně využitelný nástroj slouží především k zobrazování a editaci stromových struktur.

6.2. Zdroje

Ke zkoumání valenčních vlastností sloves a také jako zdroj autentických příkladů pro valenční slovník jsou využívány rozsáhlé elektronické korpusy. Zejména zpočátku výzkumu valence jsem využíval morfologicky a syntakticky anotovaný korpus publicistických textů Prague Arabic Dependency Treebank (PADT) (Hajič et al., 2004). Vzhledem k jeho omezenému rozsahu a stylovému zaměření jsem však svůj výzkum založil především na dvou rozsáhlých neanotovaných korpusech. Prvním z nich je vyvážený korpus Corpus Linguae Arabicae (CLARA), obsahující 43 milionů slov (Zemánek, 2001). Tím druhým je on-line ArabiCorpus, jenž obsahuje přes 173 milionů slov.⁴ Z něj využívám především subkorpuse publicistických (přes 135 mil. slov) a literárních textů (přes 1 mil. slov). Při anotaci valence využívám také arabské výkladové a dvojjazyčné slovníky MSA (a také KA) a elektronické lexikální databáze Arabic Propbank⁵ a Arabic Verbnet.⁶

6.3. Statistiky valenčního slovníku

Elektronická verze slovníku jakožto součást lexikálního komponentu ElixirFM aktuálně obsahuje 3707 slovesných lexémů s 4323 valenčními rámci v různé míře rozpracování. Pokročilou fází anotace vykazují ty rámce, které byly zahrnuty do tiskové verze slovníku, jež byla vytvořena automatickým převodem do formátu PDF (viz Tabulku 1).

---

³ <http://ufal.mff.cuni.cz/tred/>

⁴ <http://arabiccorpus.byu.edu/>

⁵ <http://verbs.colorado.edu/propbank/framesets-arabic/>

⁶ http://ling.uni-konstanz.de/pages/home/mousser/files/Arabic_verbnet.php

počet slovesných lexémů		703
počet kořenů	celkem	354
	trojkonsonantních	323
	čtyřkonsonantních	31
počet valenčních rámců		1242
počet korpusových příkladů		2938

Tabulka1. Obsah tiskové verze valenčního slovníku.

6.4. Struktura valenčního slovníku

6.4.1. Makrostruktura slovníku

Slovník je organizován podle v arabské lexikografii běžného systému troj- a čtyřkonsonantních kořenů podle pořadí arabské abecedy. Slovesná hesla (lexémy) jsou pak ve slovníku hnízdována právě podle své příslušnosti k danému kořenu. V některých případech je rozlišeno několik kořenových hnízd s týmž konsonantním kořenem. V těchto případech je takto naznačena homonymie na úrovni kořenového morfému.

6.4.2. Mikrostruktura slovníku

Jednotlivé slovesné heslo pak představuje slovesný lexém, který je chápán jako abstraktní systémová formálně-sémantická jednotka lexikálního plánu. Daný lexém je pak tradičně reprezentován lemmatem (vzhledem k formátu ElixirFM spíše jeho perfektním kmenem), jež je obecným zástupným tvarem za všechny možné formální textové (parolové) realizace tohoto lexému v podobě jeho flektivních tvarů. K důležitým atributům slovesného hesla patří římská číslice, která značí příslušnost slovesa k určité morfo-sémantické slovesné třídě (slovesnému kmene). V případě I. slovesného kmene trojkonsonantních sloves jsou nezbytnými atributy slovesného hesla ještě tvar(y) imperfektního kmene (*impf*) a též tvar(y) podstatného jména slovesného (*mašdar*), které nelze pravidelně derivovat, jelikož je lexikální povahy.

Další úroveň slovesného hesla tvoří číslované lexikální jednotky, tj. v mnou zvoleném pojetí formálně-sémantické (sub)jednotky lexikálního plánu, jež sdílejí tutéž formu, avšak představují různé více či méně spřízněné významy daného polysémního lexému (Cruse, 1986: 77-79). Valenční vlastnosti jednotlivých lexikálních jednotek jsou zachyceny v jejich valenčních rámcích. Pokud jde o řazení jednotlivých lexikálních jednotek, tak jsem zvolil metodu intuitivní posloupnosti od základního (doslovného)

významu lexému přes významy vzdálenější až k idiomům. Dále každá lexikální jednotka obsahuje české (*cs*) a anglické glosy (*en*), jež charakterizují její významové rysy. Textové užití lexikální jednotky je exemplifikováno na korpusových příkladech (*ex*), které zahrnují jak arabský text (*ar*), tak jeho český překlad (*cs*). Atribut týkající se možné pasivizace (*pas*) uvádí valenční doplnění, jež se v takovémto případě realizuje jako povrchový podmět.

Nepovinné atributy lexikální jednotky zahrnují informaci o případném recipročním užití lexikální jednotky (*rct*) a také o jejím přiřazení do určité sémanticko-syntaktické třídy (*class*). Ukázkou formátu valenčního slovníku přináší Obrázek 1 na následující straně.

بحث   **bḥṭ**

lexikální jednotka

konsonantní kořen

lemma (perfektní kmen)

valenční rámec s funkctory a explicitními morfematičtými formami

(I) **بحث** baḥaṭ | impf: **يبحث** baḥaṭ | maṣdar: **بحث** baḥaṭ

1 ACT ADDR^{opt} PAT

[جُمْلَةٌ] | فِيمَا إِذَا | مَا إِذَا | مَع

cs *jednat o něčem (s někým); projednat něco (s někým)*
en *discuss sth (with sb)*

◇ ex.: ar *ومن المتوقع أن يبحث أوباما مع الملك عبد الله خلال هذا اللقاء* cs *očekává se, že Obama s králem Abdalláhem během schůzky projedná řadu témat* — ar *وينتظر أن يبحث المجلس في توسيع عضويته وضم سورية ولبنان وإسرائيل وقبرص* cs *očekává se, že rada bude projednávat rozšíření svého členství a připojení Sýrie, Libanonu, Izraele a Kypru* — ar *هذا موضوع مفتاح يستأهل أن يبحث فيه حضور هذا المؤتمر الكرام* cs *toto je klíčové téma, které stojí za to, aby o něm jednali vážení účastníci této konference* □ pas.: (PAT / neutr PAT) ✕
class: communication

2 ACT PAT

عَمَّا إِذَا | عَن

cs *hledat něco/někoho; pátrat po něčem/někom*
en *search for sth/sb; look for sth/sb*

◇ ex.: ar *وبحث عن الآلية والوسيلة لتشجيع الصادرات المصرية إلى اليابان* cs *hledáme mechanismy a prostředky na podporu egyptského vývozu do Japonska* — ar *وذكرت المصادر أن السلطة الفلسطينية أعلنت أنها ستعقد اجتماعاً مع الجانب الإسرائيلي في الرابع من الشهر الجاري* cs *čtvrtém Palestini* — ar *بنسبة 31 في المئة* cs *ledávaji potraviny pomoc, tak jejich počet stoupl o 31%* □ pas.: (neutr PAT)

(VI) **تَبَاَحَثَ** tabāḥaṭ

1 ACT ADDR^{opt} PAT

حَوْلَ | فِي

cs *diskutovat s někým (o něčem); jednat s někým (o něčem)*
en *discuss (sth) with sb; confer with sb (about sth)*

◇ ex.: ar *وتباحثوا مع الأعضاء الأوروبيين في منازعات التجارة العربية* — cs *jednali s evropskými členy o arabsko-evropských obchodních sporech* — ar *تباحث حول مفاوضات* cs *diskutoval o jednáních o konečném stavu s předsedou a místopředsedou jordánské vlády* □ rcp.: (ADDR) ar *وتباحث الجانبان في كيفية تطوير ودعمه للحق الفلسطيني* cs *obě strany diskutovali o způsobu posunutí arabského postoje kupředu a o jeho podpoře ve prospěch práva Palestinců* — ar *وبالإضافة إلى هذا يتباحث المسؤولون الحكوميون، السعوديون والأميريكيون، منذ فترة* cs *a mimo to již nějakou dobu jednají saudští a američtí vládní činitelé o vzájemných obchodních záležitostech* ✕ class: communication

---

بحر   **bḥr**

(IV) **أَبْحَرَ** 'abḥar

1 ACT DIR!^{opt}

cs *plavit se (po moři); plout (po moři)*
en *travel by sea*

◇ ex.: ar *ظلت الأميرة الجميلة تبحر في النهر حتى وصلت* cs *na tak dlouho plula po řece, až dorazila k jejím pramenům* — ar *وكانت السفن تبحر من الإسكندرية إلى* cs *lodě pluly z Alexandrie do Marseille* — ar *مرسيليا في أربعة أيام* cs *lodě pluly z Alexandrie do Marseille*

atribut sémanticko-syntaktické třídy

atribut pasivizace

atribut reciprocity

Obrázek 1. Ukázka z verze valenčního slovníku určené pro čtení a tisk (formát PDF).

Literatura:

ABDUL-RAOF, Hussein. 1998. *Subject, Theme and Agent in Modern Standard Arabic*. London – New York: Routledge.

BIELICKÝ, Viktor, SMRŽ, Otakar. 2008. Building the Valency Lexicon of Arabic Verbs. In *LREC 2008, Proceedings of the 6th Conference on Language Resources & Evaluation*. Marrakech, p. 1-8.

BIELICKÝ, Viktor, SMRŽ, Otakar. 2009. Enhancing the ElixirFM Lexicon with Verbal Valency Frames. In *Proceedings of the Second International Conference on Arabic Language Resources and Tools*. Cairo, p. 1-7.

CRUSE, D. A. 1986. *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.

EL-AYOUBI, Hashem, FISCHER, Wolfdietrich, LANGER, Michael (eds). 2010. *Syntax der Arabischen Schriftsprache der Gegenwart: Die Verbalgruppe*. Teil II. Wiesbaden: Reichert Verlag.

HAJIČ, Jan, SMRŽ, Otakar, ZEMÁNEK, Petr, PAJAS, Petr, ŠNAIDAUF, Jan, BEŠKA, Emanuel, KRÁČMAR, Jakub, HASSANOVÁ, Kamila. 2004. Prague Arabic Dependency Treebank 1.0. LDC catalog number LDC2004T23.

HAJIČOVÁ, Eva, PANEVOVÁ, Jarmila, SGALL, Petr. 2003. *Úvod do teoretické a počítačové lingvistiky*. I. svazek – Teoretická lingvistika. Praha: Univerzita Karlova.

LOPATKOVÁ, Markéta, PANEVOVÁ, Jarmila. 2006. Recent Developments in the Theory of Valency in the Light of the Prague Dependency Treebank. In: ŠIMKOVÁ, Mária (ed.). *Insight into Slovak and Czech Corpus Linguistic*. Bratislava: Veda, p. 83-92.

LOPATKOVÁ, Markéta, ŽABOKRTSKÝ, Zdeněk, KETTNEROVÁ, Václava. 2008. *Valenční slovník českých sloves*. Praha: Karolinum.

PANEVOVÁ, Jarmila. 1974. On Verbal Frames in Functional Generative Description: Part I. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*. 1974, vol. 22, p. 3-40.

PANEVOVÁ, Jarmila. 1975. On Verbal Frames in Functional Generative Description: Part II. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*. 1975, vol. 23, p. 17-52.

PANEVOVÁ, Jarmila. 1980. *Formy a funkce ve stavbě české věty*. Praha: Academia.

PANEVOVÁ, Jarmila. 1994. Valency Frames and the Meaning of the Sentence. In: Luelsdorff, P.A. (ed.). *The Prague School of Functional and Structural Linguistics*. Amsterdam – Philadelphia: Benjamins Publ. Comp., p. 223-243.

PANEVOVÁ, Jarmila. 2003. Some Issues of Syntax and Semantics of Verbal Modifications. In: *Proceedings of MTT 2003 – First International Conference on Meaning-Text Theory*. Paris: École normale supérieure, p. 139-146.

PANEVOVÁ, Jarmila et al. 2014. *Mluvnice současné češtiny: Syntax češtiny na základě anotovaného korpusu*. 2. díl. Praha: Karolinum.

AL-QAHTANI, Duleim Masoud. 2005. *Semantic Valence of Arabic Verbs*. Beirut: Librairie du Liban Publishers. [původní nepublikovaná dizertační práce: AL-QAHTANI, Duleim Masoud. *Semantic Valence of Arabic Verbs*. Unpublished Ph.D. dissertation, Washington, D.C.: Georgetown University, 1988.]

SAAD, George Nehmeh. 1982. *Transitivity, Causation and Passivisation: A Semantic-Syntactic Study of the Verb in Classical Arabic*. London – Boston – Melbourne: Kegan Paul International.

AL-SAFFAR, Abdul-Emir Dhaher. 1979. *A Semantico-syntactic Study of Classical Arabic in Case Grammar Terms*. Unpublished Ph.D. Thesis. University of London.

SGALL, Petr, HAJIČOVÁ, Eva, PANEVOVÁ, Jarmila. 1986. *The Meaning of the Sentence in its Semantic and Pragmatic Aspects*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.

SMRŽ, Otakar. 2007a. ElixirFM: Implementation of Functional Arabic Morphology. In: *Proceedings of the 2007 Workshop on Computational Approaches to Semitic Languages: Common Issues and Resources*. Association for Computational Linguistics, p. 1-8.

SMRŽ, Otakar. 2007b. *Functional Arabic Morphology. Formal System and Implementation*. Unpublished PhD thesis. Charles University in Prague.

UREŠOVÁ, Zdeňka. 2011b. *Valenční slovník Pražského závislostního korpusu PDT-Vallex*. Praha: Ústav formální a aplikované lingvistiky.

ZEMÁNEK, Petr. 2001. CLARA (Corpus Linguae Arabicae): An Overview. In: *ACL 2001. Workshop Proceedings on Arabic Language Processing: Status and Prospects*. Toulouse, France, p. 111-112.